

TIL BESLUTNINGSTAGERE I KOMMUNERNE

Planlægning er politik

5 anbefalinger

NÅR POLITISKE MÅL SKAL OMSÆTTES
TIL PLANSTRATEGI OG KOMMUNEPLAN

dansk byplan
laboratorium

PLAN09
Miljøministeriet | Realdania

planlægning er politik

Planlægning er politik

5 anbefalinger

Udgivet af: Plan09, april 2010

Tekst og redaktion: Operate A/S

Foto omslag, side 15, 17: Palle Peter Skov

Foto side 4: Jens V. Nielsen

Foto side 10: Dorthe Rasmussen

Illustrationer iøvrigt: De enkelte kommuner

Layout: Tegnestuen Jens V. Nielsen

Produktion: Vilhelm Jensen & Partnere

ISBN: 978-87-87487-20-7

Hæftet kan rekvireres hos:

Dansk Byplanlaboratorium

Nørregade 36

1165 København K

Telefon 33 13 72 81

db@byplanlab.dk

www.byplanlab.dk

INTRO I PLANLÆGNING ER POLITIK

Uanset hvordan kommunen vælger at gå til planlægningsarbejdet, står én ting lysende klart: Planlægning er politik.

Arbejdet med at lave en planstrategi og revidere kommuneplanen er en anledning til at formulere **politiske visioner** for kommunens udvikling, til at komme i dialog med borgere, erhvervsliv, organisationer og investorer og til at træffe de nødvendige til- og fravalg. Selve kommuneplanen kan – når den skaber sammenhæng mellem den økonomiske og den fysiske planlægning – være et vigtigt redskab i indsatsen for at sikre en positiv udvikling i kommunen.

Det er læren, som står tilbage efter landets kommuner har lavet de første kommuneplaner efter den planreform, der fulgte med kommunalreformen.

Kommuneplanerne er lavet efter mange forskellige metoder, som er valgt med afsæt i den enkelte kommunes virkelighed. **Metodefriheden** er en styrke. Særligt i en periode præget af omstillinger og forandringer. Nogle har holdt sig til ”det sikre” – den traditionelle kommuneplan med fokus på arealerne. Andre har brugt kommuneplanlægningen som anledning til at udarbejde mere helheds- og handlingsorienterede planstrategier og kommuneplaner, der favner alle sektorer og har et stærkt politisk ophæng i økonomiudvalget. Mange har udviklet nye metoder til analyser, inddragelse af borgere og interessenter, kommunikation, digitalisering mv.

Det afsluttende projekt fra Plan09 handler om at lære af at kigge hinanden over skuldrene. Vi har bedt erfarne konsulenter supplere Plan09s projektevalueringer fra 2009 med en vurdering og beskrivelse af nogle **grundlæggende erfaringer** fra det hidtidige arbejde med planstrategier og kommuneplaner.

Vurderingen kigger i sagens natur bagud. Men en for-midlingsgruppe med repræsentanter fra planlægnings myndigheder og organisationer har rådgivet undervejs – og dialogen er hurtigt kommet til at pege fremad. Gruppens overvejelser er i dette hæfte samlet som **fem anbefalinger**.

Der er ikke tale om krav, men om fem forhold, som politikere og embedsmænd i landets kommuner med fordel kan tage stilling til, når kommunerne skal organisere de næste års arbejde med planstrategier og efterfølgende revision og modernisering af kommuneplanerne.

Vi tror på, at kommuner, der følger anbefalingerne, vil opleve **en bedre plankultur med klarere målstyring, mere politik og mindre overflod af ord**. Vi håber, at landets kommunalpolitikere og embedsmænd vil være med til at gøre planstrategi og kommuneplaner til de dokumenter, de bør være: Redskaber til positive udviklingsforløb i kommunerne i samarbejde med borgerne og erhvervslivet.

Niels Østergård
Formand for Plan09

Kommuneplanen blev gift med budgettet

ERFARINGER FRA ARBEJDET MED KOMMUNEPLAN 09 | JAMMERBUGT KOMMUNE

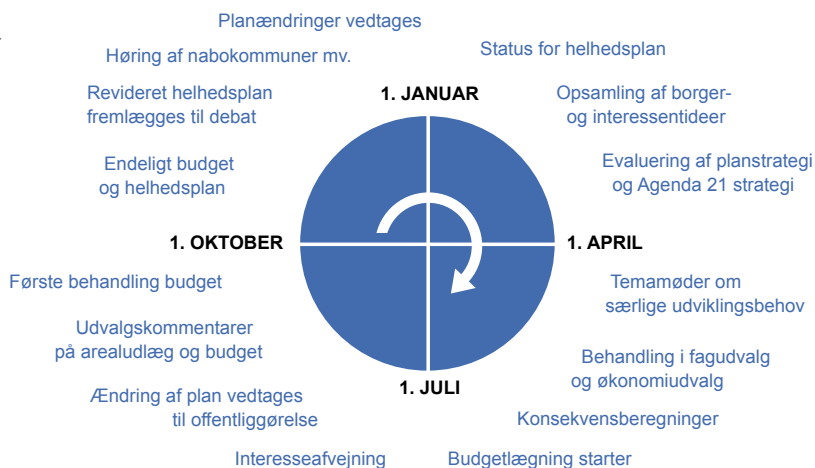
I Jammerbugt kommune lod man så at sige kommuneplanen blive 'gift med budgettet', og gav dem den samme opbygning. Hovedstrukturen i kommuneplanen tog ganske enkelt udgangspunkt i budgettets hovedoverskrifter. Dette gjorde det meget let at sammenholde kommuneplan og budget, og man sikrede derved en større grad af økonomisk kontrol og overblik over planlægningen.

De mere visionsprægede formuleringer for kommunens udvikling lod man indgå i planstrategien, der bl.a. pegede på kommunen som et godt sted at leve, den smukke natur og behovet for højere uddannelsesniveau, da disse var svære at passe ind i den i sagens natur meget sektoropdelte kommuneplan.

En væsentlig læring for kommunen var, at det er vigtigt at være opmærksom på, at man skal kunne tilpasse dele af planen, når der er så tæt sammenhæng til budgettet. I Jammerbugt Kommune arbejder man med et årshjul, hvor man hele tiden kan tjekke op på, hvor man er i planprocessen ift. budgettet. Planens signaler om realisering af mål skal kunne justeres i takt med at budgettet justeres, så planens indhold er aktuelt og i overensstemmelse med de enkelte udvalgs seneste beslutninger om rammerne for at realisere kommunalbestyrelsens mål.

- Hvilke ressourcer skal sættes ind for at bevare et unikt kulturmiljø? Politikere fra Jammerbugt Kommune diskuterer budget på lokaliteten.

- Et såkaldt årshjul har i Jammerbugt Kommune været med til at sikre en tæt sammenhæng mellem budgetlægning og kommuneplanlægning. Her vist i forenklet udgave.

Tænk planstrategi og kommuneplan sammen med den økonomiske virkelighed

- **Planstrategien og kommuneplanen skal fortælle, hvordan den forventede økonomiske udvikling i kommunen vil komme til udtryk i den fysiske planlægning. Og samtidig skal den forholde sig til, hvilken udvikling den fysiske planlægning kan være med til at skabe. Kun med en tæt kobling til den økonomiske virkelighed har planarbejdet den nødvendige styringskraft i forhold til den udvikling, I ønsker inden for kommunegrænsen – og i de større sammenhænge og samarbejder, som jeres kommune er en del af.**

Kommunens udvikling bestemmes af politiske prioriteringer, visioner og rammevilkår – både de økonomiske og sociale. Planstrategien og kommuneplanen kan ikke i sig selv skabe udvikling. Men planarbejdet kan være anledning til, at kommunen får lavet nødvendige politiske prioriteringer – og får tegnet en så skarp profil, at den ønskede udvikling faktisk bliver mulig. En skarp profil gør det også enklere at navigere i forhold til de udefra kommende påvirkninger og samarbejder, som kommunen møder og indgår i.

Når planstrategien er på plads, og arbejdet med kommuneplanen tager over, er det væsentligt at få svar på to fundamentale spørgsmål:

1. Hvad betyder de socioøkonomiske rammevilkår, herunder udvikling i demografi, beskatningsgrundlag mv., for den fysiske planlægning?
2. Hvordan og på hvilke områder skal den fysiske planlægning være med til at skabe udvikling i kommunen?

Kommuneplaner, der tydeligt adresserer de to spørgsmål, har stor styrke idet de bliver et samlende dokument, hvor viden om udvikling, politiske visioner og planlægning findes. Det gør kommuneplanen til et stærkt styringsredskab.

Samtidig kan en sådan kommuneplan ikke laves, uden at kommunen i processen skal tage stilling til centrale spørgsmål, herunder fravalg og tilvalg. Når fravalg og tilvalg bliver synlige, får kommunen en troværdig kommuneplan.

Danmarks hurtigste kommuneplan

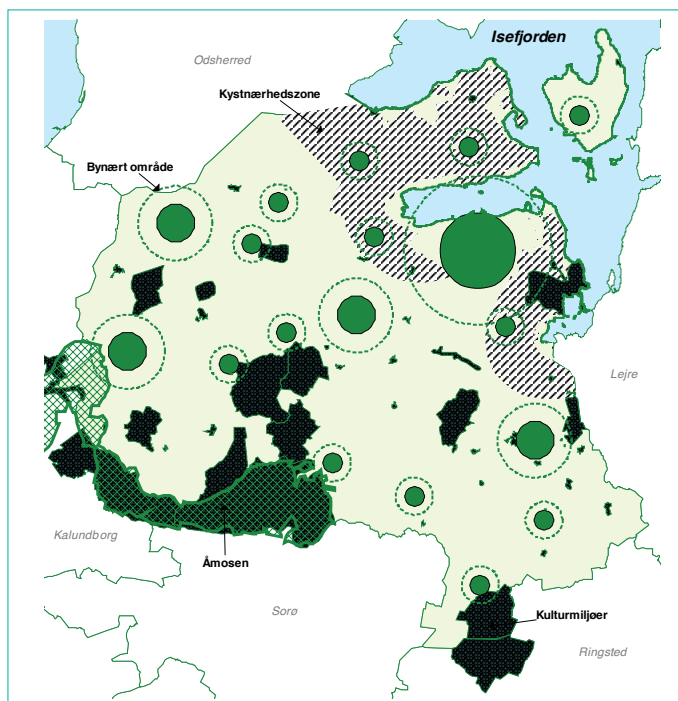
ERFARING FRA ARBEJDET MED KOMMUNEPLAN 09 | **HOLBÆK KOMMUNE**

Holbæk er et eksempel på en kommune, hvor det lykkedes at blive hurtigt færdig med planarbejdet, sådan at det byråd, der vedtog planen, også var det første til at udmønte den.

Planarbejdet blev i sat i gang af Sammenlægningsudvalget i november 2006. Drivkraften var i første række erkendelsen af behovet for at få skabt et samlet plangrundlag for den nye kommune så hurtigt som muligt. Kommuneplanen var nødvendig for at å klarhed over boligudbygningen og dens fordeling i Holbæk by og kommunens lokalcentre, og dermed de befolkningsmæssige konsekvenser i forhold til de store serviceområder. Det drejede sig bl.a. om at kunne sikre en tilstrækkelig skolestruktur og daginstitutionsdækning. Planen var også nødvendig som grundlag for en revision af en del af den tekniske sektorplanlægning (vandforsyning, spildevand osv.) i den nye kommune, der var sammenlagt af fem "gamle".

Planstrategien og kommuneplanen blev udarbejdet på grundlag af en klar vision og via en smidig planproces, baseret på stor tillid mellem byråd og forvaltning, og en direkte dialog med kommunens lokalområder.

Baggrunden for den hurtige igangsættelse var ikke et ønske om at komme blandt de første. Men tilrettelæggelsen og forløbet betød, at byrådet efter vedtagelsen i april 2008 havde knap 2 år til at anvende planen.

- Med strukturreformen blev det åbne land og hele den grønne struktur en vigtig kommunal opgave. Allerede i Strategiplan 2007 havde Holbæk Kommune fastlagt en ny samlet blå-grøn hovedstruktur.

Find en proces, der passer til kommunens rytme

- **Kommuneplanlægningen indgår i den kommunale 4-årige cyklus – og mange steder sker det med kulmination og vedtagelse af kommuneplanen umiddelbart før kommunalvalget og dermed tiltræden af et nyt byråd.**
Sådan behøver det ikke at være. Planarbejdet skal laves, når det er politisk relevant.
Flere kommuner har løbende planprocesser for enkeltområder, der senere bliver integreret i kommuneplanen.
Andre kommuner vedtager planstrategi og kommuneplan så tidligt, at kommunalbestyrelsen kan nå at anvende dem i praksis i et par år inden det næste kommunalvalg.

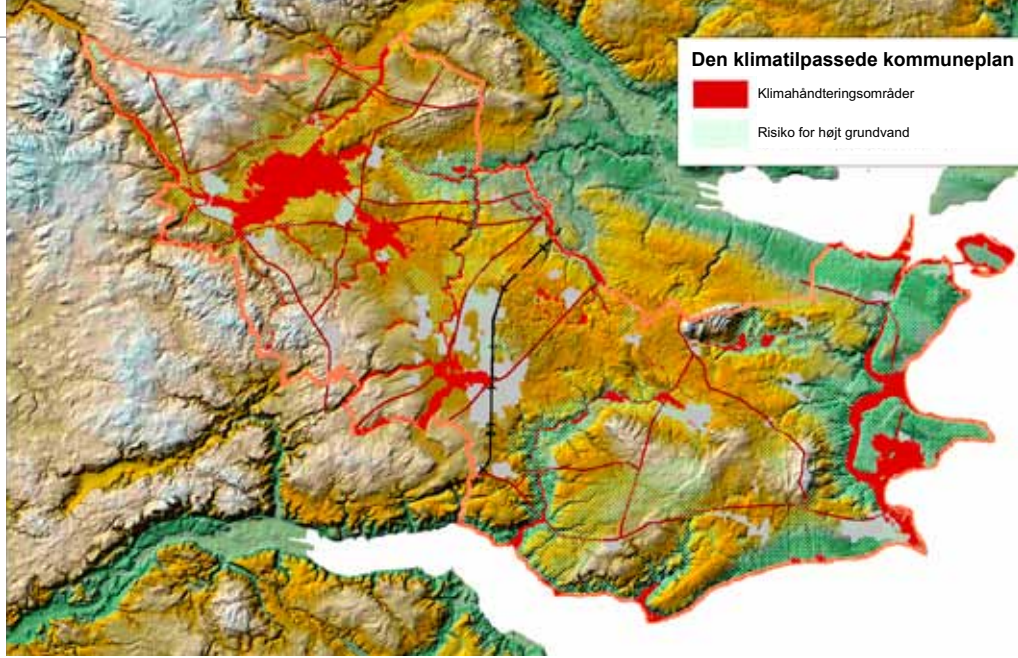
Det er lovpligtigt at udarbejde en planstrategi og en kommuneplan. Men der er ingen, som siger, at kommuneplanen først skal være færdig i slutningen af en valgperiode. Og det er under alle omstændigheder vigtigt at huske på, at god planlægning, der forholder sig til – og er med til at forme – den kommunale udvikling, ikke bare er noget, man laver hvert fjerde år.

Der er gode måder at sikre, at planlægningsarbejdets rytme kommer til at passe med kommunens rytme:

Lad planstrategien samle kommunens visioner og mål. Planstrategien er lovpligtig. Den skal laves. Brug den til at skabe overblik over kommunens mange visioner og mål. Byomdannelsesstrategier, Lokal Agenda 21 og landdistrikspolitik indgår fx i mange planstrategier. Lad planstrategien være stedet, hvor man kan få et samlet billede af, hvad konstitueringsaftalen, investeringsstrategien, erhvervsstrategien, boligbyggeprogrammer osv. betyder for den kommunale udvikling.

Lad kommuneplanen samle kommunens planprocesser. Arbejdet med at udarbejde kommuneplanen er en stor proces, der fylder meget i det kommunale planarbejde. Men ofte er der behov for processer på tidspunkter og områder, som ikke er en naturlig del af arbejdet med kommuneplanen. Mange arbejder med masterplaner, planer for udvikling af bestemte byområder, temaplaner mv. Sådanne mellemformer kan styrke planlægningsarbejdet, når de afslutningsvis forankres i kommuneplanen.

Lav en hurtigere proces, hvis det er det, kommunen har behov for. Kommunen kan i høj grad selv være med til at bestemme, hvornår kommuneplanen skal være færdig. Det kan faktisk lade sig gøre at få kommuneplanen færdig først i valgperioden.

■ Hedensted Kommune har inddraget klimasikring og klimatilpasning som nyt plantema i kommuneplanen.

Tænk frem – klimatilpasning i tide

ERFARING FRA ARBEJDET MED KOMMUNEPLAN 09 | **HEDENSTED KOMMUNE**

Hedensted Kommune har klimasikret kommunens byudvikling de næste ca. 100 år. Kommunen har konkret udviklet en ny planlægningsmetode, der skal sikre grundejerne mod oversvømmelser, når fremtidens "monsterregn" skyller ned. Der er lavet en kortlægning af særligt udsatte områder i kommunen, hvor der er meget stor risiko for øget vandstand og oversvømmelser frem mod år 2100.

Den politiske forankring har været stor og gennemgående, fordi projektet blev skabt på planstrategiens fokusområde "klima" og den politisk vedtagne "Strategi for klimatilpasning". Politikerne fra Plan- og Miljøudvalget og Teknisk udvalg var på en fælles klima-studietur i kommunen, og klima har været et gennemgående tema på tema- og udvalgs møder om kommuneplanen.

Det har været væsentligt for den politiske forankring, at emnet er samfundsmæssigt relevant også ud over kommunens egen geografi. Samtidig blev emnet politisk interessant både fra enkelt sag til vision. Projektet har været med til at skabe sammenhæng mellem den traditionelle kommuneplanlægning og planlægningen for det åbne land for politikerne.

I den nye kommuneplan sikres det, at der fremover ikke etableres nye bolig- og erhvervsområder i områder, der trues af oversvømmelse eller forhøjet vandstand. Samtidig viser kommuneplanen, hvor de øgede nedbørmængder kan udnyttes positivt til etablering af bl.a. nye søer – men også til konkret at sikre risikoområder i de eksisterende byer.

Husk nye temaer, der er afgørende for kommunens fremtid

- **Planarbejdet er ikke kun et bogholderi over kommunens arealanvendelse. Planarbejdet har politisk kraft og betydning, fordi det afstikker retningen på områder, der er afgørende for kommunens udvikling. Det gode planarbejde starter derfor med et spørgsmål: Hvad er det for forhold, som vil komme til at præge kommunen fremover, og på hvilke områder ønsker vi at påvirke udviklingen positivt med den fysiske planlægning?**

Planstrategien fastlægger de temaer, som byrådet finder væsentlige for kommunens udvikling. Og i kommuneplanen fastlægges konkrete handlinger og mål, der skal gøre det muligt at nå visionerne. Kommuneplanen bygger bro mellem visionerne og den fysiske planlægning.

Det er der ikke noget nyt i. Hvis byen vokser, skal kommuneplanen fortælle, om den eksisterende by skal fortættes, eller om der skal udlægges nye arealer til beboelse. Sådan skal det også være. Men der er mange andre ting, som kan have betydning for den fysiske planlægning. Betyder klimaforandringerne, at kommunen skal klimasikres? Har kommunen vedtaget en ny sundhedspolitik, som indebærer, at der skal være nye, bynære rekreative områder? Er der kulturminde, som skal bevares?

Klima, sundhed og kulturarv er blot nogle af de temaer, som kan være relevante at behandle i planstrategi og kommuneplanen. Pointen er, at den gode planstrategi og kommuneplan forholder sig til kommunens udvikling i bredeste forstand. Og at politikere og embedsmænd med fordel kan se arbejdet med kommuneplanlægningen som en nærliggende mulighed for at få politiske visioner på mange andre områder end blot teknik- og miljøområdet implementeret.

De konkrete og vedkommende temaer er samtidig en oplagt anledning til dialog med borgere og interessenter. Rammen sættes af politikerne, men kan fx være en diskussion om holdninger, ønsker og prioriteringer, som kan bidrage til at kvalificere og løfte kommuneplanens indhold. Og kommunen behøver ikke stå for hele dialog-opgaven. Lokale organisationer, råd og foreninger er ofte indstillet på at bidrage med ressourcer og ekspertise, så dialogen i større eller mindre grad kan foregå i deres regi med kommunen som deltager.

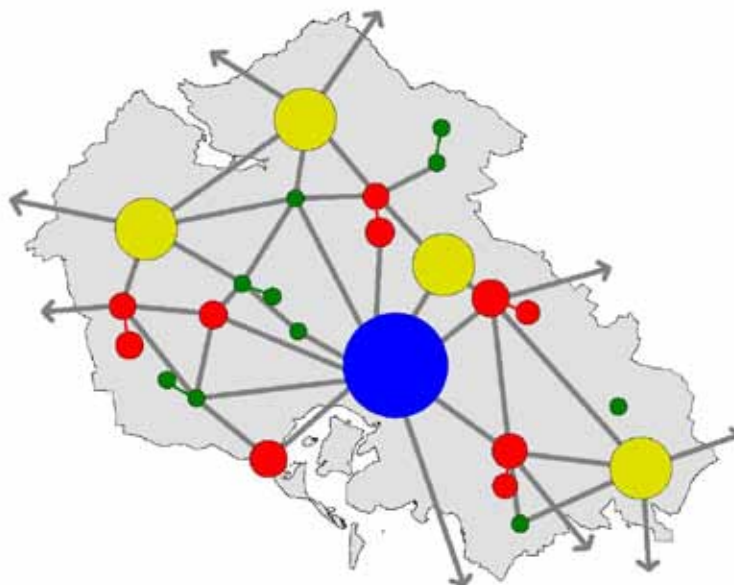
Kommuneplan med åbenhed om fravalg

ERFARING FRA ARBEJDET MED KOMMUNEPLAN 09 | NÆSTVED KOMMUNE

I Næstved kommune har de økonomiske rammevilkår haft meget direkte betydning for kommuneplanens centerstruktur. Da kommunen ville have kontrol med den økonomiske situation, var det nødvendigt at prioritere, hvor fremtidens service kunne lokaliseres. En tværfaglig analyse af kommunens servicetilbud var med til at understøtte den politiske debat om Næstved kommunes fremtidige centerstruktur.

I kommuneplanen betyder det bl.a. at nogle af byerne i Næstved kommune har fået ændrede roller, så de ikke længere er kommunecentre eller lokalcentre som tidligere og at nye støttepunkter i landdistrikterne er kommet til.

Kommuneplanens centerstruktur er udformet som en "servicedeklaration", så borgerne ved, hvilken service de kan forvente i de enkelte byer. Kommuneplanen er altså et meget tydeligt bindeled mellem den økonomiske situation, de politiske valg og borgernes oplevelse af hverdagen i kommunen.

	Indbyggertal	Kommunecenter	Udviklingscenter	Lokalcenter	Støttepunkt	Bustorindelse	Udendørs anlæg/boldbaner	Skole	Købmand/supermarked	Børnehave	Postkontor/postbutik	Ældreboliger	udlagte erhvervsområder	Idrætshal	Vuggestuepladser	Læge, åben praktiserende	Dagplejecenter	Andre klinikker	Borgerservice	Bibliotek/kulturcenter	Apotek/apoteksalg	Tandlæge, privat praktiserende	Speciallæge	Svømmehal	Sundhedscenter
Næstved	41.158	•																							
Fensmark	4.483																								
Glumsø	1.987		•																						
Fuglebjerg	1.959			•																					
Tappernøje/Bræderup	1.443																								
Herlufmagle/Gelsted	2.521																								
Mogenstrup/Lov	2.146				•																				
Holme-Olstrup/Toksværd	1.797																								
Karrebaek (sminde)	1.771																								
Sandved/Tomemark	1.031																								
Hyllinge	477				•																				
Menstrup/Sjellerup	< 200																								
Skelby	282																								
Hammer	< 200																								
Kyse/Vallensved	< 200																								
Tybjerg (Lille Bakker)	376																								
Fodby	< 200																								
Everdrup	< 200																								

I Næstved Kommune fremgår det eksplicit af kommuneplanen, hvilket serviceniveau, borgerne kan forvente i de forskellige dele af bystrukturen.

Sørg for, at kommuneplanen bliver troværdig

- **Kommuneplanen er stedet, hvor investorer, jordejere, potentielle tilflyttere og virksomheder finder tryghed og sikkerhed for, at kommunens udvikling er gennemtænkt og hensigtsmæssig. Men kommuneplanen giver kun tryghed, hvis der reelt arbejdes efter den i kommunen. Det betyder, at den skal være tydelig, retningsgivende og handlingsorienteret. Den skal fortælle, hvad kommunen vil og ikke vil, både på den korte og den lange bane. Dens form og indhold skal gøre det muligt at bruge den som styringsværktøj.**

Den kommunale virkelighed forandrer sig hver dag, hele tiden. Budgetter, planer og strategier må hele tiden justeres, så de afspejler virkeligheden. Det er en fundamental betingelse.

Den gode kommuneplan er et styringsredskab i den foranderlige verden. Både for kommunen og for eksterne parter. Det betyder, at den er nødt til at være tydelig om en række forhold:

- Hvordan er den sandsynlige udvikling i kommunen – både på kort sigt og i et mere langsigtet perspektiv?
- Hvilken retning ønsker vi, at kommunen skal bevæge sig i?
- Hvad definerer vi som en succes – hvilke mål har vi?
- Hvordan vil vi sikre, at bevægelsen bliver realiseret?
- Hvilke budgetmæssige overvejelser giver mål og planer anledning til – nu og i et flerårigt sigte?
- Osv.

Listen er ikke udtømmende. Princippet er, at kommuneplanen skal give borgere og virksomheder lyst til at blive i kommunen, nye kræfter lyst til at komme til og medarbejdere mulighed for at manøvrere sikkert fremad.

Politikernes visioner lagde linjen

ERFARING FRA ARBEJDET MED KOMMUNEPLAN 09 | HADERSLEV KOMMUNE

I forbindelse med den kommunale sammenlægningsproces i 2007 satte politikerne i den nye Haderslev kommune sig sammen for at formulere en række klare visioner for deres kommune. Det skete i en proces, som politikerne selv tog initiativ til, og hvor de ikke inddrog kommunens embedsmænd i større grad. Politikerne fik på den måde fastlagt en fælles vision for, hvad der skal kendetegne Haderslev Kommune og dens udvikling fremover.

Opgaven var derfor forholdsvis simpel, da kommunen efterfølgende skulle udarbejde planstrategi og kommuneplan. Begge dele var en opfølgning på politikernes indledende visionsarbejde, som nu 'blot' skulle foldes ud med strategiske indsatser og handlingsorienterede mål. Politikernes ejerskab var på den måde på plads.

Det betød dog ikke, at byrådet slap grebet om arbejdet. Fx deltog politikerne i flere seminarer i forbindelse med kommuneplanarbejdet. Her diskuterede og vurderede byrådsmedlemmerne de konkrete initiativer og prioriteringer, som forvaltningerne havde foreslået på baggrund af politikernes overordnede visioner. De initiativer, som politikerne kunne bakke op om og stå bag, blev efterfølgende vedtaget som en del af kommuneplanens konkrete indsatsområder på fx byudviklings og erhvervsudviklingsområdet.

- Visioner og godt samspil mellem politikere og forvaltning har sikret det politiske ejerskab til planarbejdet i Haderslev Kommune. Kommunen har som en af de første i landet udgivet en digital kommuneplan.

Skab **ejerskab** og opbakning

- **Det er et stort arbejde at få skabt en aktuell kommuneplan, der går på tværs af faglige udvalg og forvaltninger og adresserer hele kommunens udvikling. Særligt hvis kommunen beslutter at lave en ny plan. Men selv hvis der blot er tale om en mindre revision af den eksisterende kommuneplan, lykkes det kun at lave en god plan, hvis kommunalbestyrelsen står bag og bakker op om både processen og selve arbejdet med at udforme planen.**

Planarbejdet er en stor opgave og en udfordring for hele organisationen. Den fysiske planlægning kan sagtens være forankret et veldefineret sted i et specifikt udvalg og forvaltning. Men arbejdet med at lave planstrategi og kommuneplan går på tværs af fagområderne. Visioner, beslutninger og investeringer fra fritids-, social- og kulturområdet skal have plads. Og omvendt kommer beslutninger om kommunens fysiske udvikling til at påvirke mulighederne i alle kommunens udvalg og forvaltninger.

Dertil kommer, at arbejdet ofte tager meget tid og kræver megen opmærksomhed i dialogen med borgerne og erhvervslivet. Det er derfor vigtigt, at kommunalbestyrelsen og direktionen klart definerer, hvad det er for et produkt, som de mange anstrengelser skal munde ud i. Hvad vil være en succes? Når vi nu skal bruge mange timer på opgaven, hvad vil vi så opnå og have ud af arbejdet?

Med en klart defineret opgave og målsætning fra starten, er vejen banet for god organisering af arbejdet. Det bliver lettere at tydeliggøre hvilke fagområder, som skal bidrage, og hvor stort bidraget skal være.

Men selv med en god og veldefineret begyndelse på arbejdet, vil det undervejs være helt afgørende, at direktionen og byrådet engagerer sig i arbejdet. Det er kommunalbestyrelsens opgave at sikre det rette indhold og den rigtige prioritering i planarbejdet. Og det er direktionens opgave at allokere ressourcer og sikre momentum i arbejdet.

Til syvende og sidst er det jo politikernes og direktionens ansvar og interesse, at den endelige kommuneplan får en kvalitet, som gør, at den kan fungere aktivt i kommunens strategiske udviklingsarbejde.

PLAN OG PROCES | PLANLÆGNINGEN FOREGÅR HELE TIDEN

Planlægningen foregår hele tiden

Selvom en del af kommunens planlægningsarbejde skal følge den 4-årige cyklus, der angives i Planloven, betyder det ikke, at planlægningen skal ligge stille mellemtiden. Nye større udviklingsprojekter bliver løbende behandlet i såkaldte mellemformsplaner: masterplaner, bymidteprojekter, havneudvikling osv. De er velegnede til at udvikle et afgrænset projekt og kan 'løftes ind' i kommuneplanen, når de er modne til det. Her refereres der til erfaringer fra tre af Plan09s kommunale eksempelprojekter og det store samarbejdsprojekt på Sjælland.

HILLERØD KOMMUNE

Partnerskaber med ejendomsselskaber

Stationsområdet i Hillerød trænger til et løft og rummer store muligheder for at udvikle et spændende campusområde med uddannelsesinstitutioner, boliger og et intensivt studiemiljø. Men kommunen kan ikke løfte opgaven alene, og har derfor indgået en partnerskabsaftale med investorer i området: DSB Ejendomsudvikling A/S og Freja ejendomme A/S. Et visionsseminar og udvikling af en byrumsplan har skabt et fælles billede af visionen for området.

RANDERS KOMMUNE

Nyt syn på mulighederne i bymidten

Nye kompetencer gav nyt syn på midtbyens udviklingspotentialer og vendte kommunens detailhandelsplanlægning 180 grader. I stedet for at udvikle midtbyen arealmæssigt, blev viden fra storcenterplanlægning brugt til at se bycentrum med de eksisterende gader som forbindelseslinjer og store ankerbutikker på centrale områder, der giver byen profil.

SKIVE KOMMUNE

Kreativ proces med lokale ildsjæle

Fem lokalområder med landsbyer, kyster, natur og aktive landbrug i Skive Kommune udviklede lokale udviklingsplaner for, hvor der kan etableres nye udstykninger, grønne korridorer i det åbne land, stiforbindelser mellem landsbyerne og kysterne – og hvor landbruget skal have mulighed for at fortsætte en effektiv drift. Kommunen trådte et skridt tilbage og lod studiekredse i de fem områder tegne planerne – med hjælp fra eksperter i landbrugsbyggeri, biologi, kulturhistorie mv.

STRUKTURBILLEDE SJÆLLAND

– et løbende samarbejde

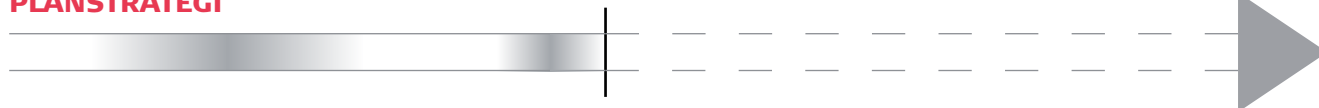
Sjællandsprojektet introducerer en ny samarbejdsform på tværs af kommunegrænser og på tværs af skel mellem kommunerne, regionen og staten. Projektet har haft fokus på fordelene ved at samtænke byudvikling, trafik og infrastruktur i de 17 kommuner og regionen, der indgår i projektet. Målet er nu, at principperne skal kunne genfindes i de relevante planer fra de involverede parter. Det vil sige i kommunernes planstrategier og kommuneplaner, Region Sjællands regionale udviklingsstrategi og trafikplan samt i Trafikstyrelsens og Movias trafikplaner.

PLAN OG PROCES | FOKUS OG FORM

Store frihedsgrader

Planloven stiller nogle grundlæggende krav til kommunernes planprocesser og indholdet i kommuneplanerne, men den enkelte kommune har stor frihed til at tilrettelægge og tilpasse arbejdet de lokale vilkår. Det indebærer, at der skal træffes en række grundlæggende valg, så prioriteringer og fravalg bliver tydelige og dermed bidrager til at tegne en klar profil af kommunens udvikling.

PLANSTRATEGI

REVISION AF KOMMUNEPLAN

KONKRETE UDVIKLINGSPROJEKTER

2010

2011

2012

2013

■ Planarbejdet har forskelligt fokus i valgperioden

Anbefaling 1
Tænk sammen med den
økonomiske virkelighed

ROLLE
Strategisk dokument
eller opslagsværk

Anbefaling 3
Husk **nye temaer**

Anbefaling 2
Find en proces, der passer
til **kommunens rytme**

DEMOKRATISERING
Skal borgerne skrive
og politikerne
rette kommaer, eller ...

TIDSPLANEN
Skal vi satse på en revision
midt i valgerperioden?

Anbefaling 5
Bak op om arbejdet

ORGANISERING
Kun hvis ledelsen vil det,
bliver det til noget!

Anbefaling 4
Sørg for en **troværdig**
kommuneplan

FORMIDLING
Kommuneplanen som
den nye turistbrochure?

INSPIRATION | REDSKABER TIL PLANARBEJDET

Mere inspiration til planarbejdet

Målet med dette hæfte er at inspirere til en udvikling af kommunernes plankultur gennem erfaringsudveksling og videndeling. Hæftet står dog ikke alene, men bygger på en samlet vurdering af planarbejdet i forrige valgperiode, der udover rapporten "Plankultur i en brydningstid. En vurdering af kommunernes arbejde med kommuneplan09" også har affødt et digitalt værktøj rettet mod kommunale planlæggere. Værktøjet er tilgængeligt på www.byplanlab.dk.

Den digitale værktøjskasse

Et redskab udviklet til kommunale planlæggeres arbejde med kommuneplan 2013. Kan findes på www.byplanlab.dk

Plankultur i en brydningstid

En sammenfattende vurdering af planarbejdet i forrige planperiode. Kan downloades fra www.byplanlab.dk

FORMIDLINGSFORUMK13

Formidlingsforum K13

Arbejdet med at udvikle kommunernes plankultur støttes af et nyetableret netværk "FormidlingsforumK13", der frem mod medio 2012 vil markedsføre dette hæftes anbefalinger over for kommunernes politikere og administrative ledelser.

FormidlingsforumK13 består af:

- *Kommunaldirektørforeningen*: Kommunaldirektør Jan Lysgaard Thomsen, Sorø Kommune
- *Kommunalteknisk Chefforening*: Teknisk direktør Torben Nøhr, Vordingborg Kommune
- *Danske Planchefer*: Planchef Jan Bille, Roskilde Kommune
- *Dansk Byplanlaboratorium*: Vicedirektør Maj Green, Gladsaxe Kommune
- *KL*: Vicekontorchef Michel Weber og konsulent Berit Mathiesen
- *By- og Landskabsstyrelsen*: Kontorchef Holger Bisgaard
- *Miljøcenter Roskilde*: Kontorchef Steen Pedersen
- *Realdania Arealudvikling A/S*: Chefkonsulent Peder Baltzer Nielsen
- *Plan09*: Landinspektør, adj. professor Niels Østergård (formand).

5 ANBEFALINGER

I dette hæfte er vurderingen af kommunernes planlægning i forrige valgperiode brugt som afsæt for formulering af fem anbefalinger til kommunernes fremtidige planarbejde:

- 1 Tænk planstrategi og kommuneplan sammen med den økonomiske virkelighed
- 2 Find en proces, der passer til kommunens rytme
- 3 Husk nye temaer, der er afgørende for kommunens fremtid
- 4 Sørg for, at kommuneplanen bliver troværdig
- 5 Skab ejerskab og opbakning

MILJØMINISTERIET

By- og Landskabsstyrelsen

